

جهان‌شماره

چهارشنبه ۵ دی ۱۴۰۳

شماره ۴۳۱۳

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE

ریشه تغییرات ظاهری و محتوایی حاکمان جدید سوریه کجاست و چه معنایی دارد؟

جولانی آکتور سینما

ادامه از صفحه ۱

۱ **جامعه متکثر سوریه**

سوریه با نقشه استعماری‌اش که حاصل پیمانی میان استعمارگران انگلیس و فرانسه است، یکی از متکثرترین و متنوع‌ترین جوامع عربی است. با بیش از ۹ طایفه و مذهب از مسلمان سنی و علوی و اقلیتی شیعه گرفته تا ترکمان و کرد و دروزی و مسیحی و ایزدی. طوایف و مذاهبی که سالیان و قرن‌ها در کنار یکدیگر زیسته‌اند و در فرایند نوسازی در این کشور تا حدی مدرن شده‌اند. این کشور برای دهه‌ها رتبه خوبی در میان کشورهای عربی و غرب آسیا در شاخص‌های توسعه انسانی و ازجمله دسترسی زنان به تحصیلات و امکان اشتغال آن‌ها داشت. شاخص‌ها و حقوقی که برای بسیاری از زنان جهان عرب تا چند سال پیش آرزو بود. آموزش عمومی و به خصوص آموزش عالی در این کشور برای عموم سوری‌ها رایگان و قابل دسترس بود و تا پیش از شروع جنگ داخلی رتبه خوبی میان کشورهای عربی داشت. پرواضح است که در این مرحله از نقشه امپریالیسم برای سوریه شمالی یک تروویست سلفی که قرار است اقلیت‌ها را قلع ووقع کند، به کار نمی‌آید. در چنین جامعه متکثری از نظر طایفه‌ای و دینی که دوره‌ای درخشان از نظر توسعه انسانی را تجربه کرده است، دیگر نمی‌شود با سلفی‌گری و تروویسم از گروه‌های مختلف سوریه یازگیری کرد.

۲ وجههٔ جهانی

ری‌برند و تغییر شمایل جولانی از گروهی ذیل القاعده به یک رهبر «میانه‌رو» مورد تأیید غرب، نمونه‌ای از این است که چگونه ژنو پلیتیک بر ایدئولوژی غلبه می‌کند. سال‌هاست که غرب تظاهر به مبارزه با تروویسم کرده، در حالی که از شبکه وسیع تروویستی الجولانی و ارتباطاتش با القاعده و داعش برای بی‌ثبات‌سازی سوریه بهره برده است. درست پیش از تسلط سریع هیئت تحریرالشام به عنوان گروه فرعی القاعده بر سوریه، یک کمپین روابط عمومی غربی برای تغییر چهره رهبر این گروه، ابو محمد الجولانی، راه‌اندازی شد. در این کمپین باید به مخاطب جهانی فهمانده می‌شد جولانی دیگر آن تروویستی که سرش جایزه تعیین شده بود، نیست و در حلقه‌های مطالعاتی! در عقاید خود تجدید نظر کرده و حالا آماده همکاری با غرب است. کمپین روابط عمومی رسانه‌های غرب برای جولانی باید مینسازن‌ها را طوری می‌چیدند و تصاویر را به نحوی روتوش می‌کردند که دمشق در تسلط تحریرالشام آماده استقبال از آنتونی بلینکن، وزیر خارجه آمریکا و فرستاده ویژه‌اتحادیه اروپا باشد تا بعد‌ها جولانی بتواند با وزیر امور خارجه آلمان (خانم آنانا بروک) و دیگر سیاستمداران غربی در یک قاب جا بشود. این کمپین فشرده روابط عمومی اما ابعاد مختلفی داشت.

سی‌ان‌ان در نقش روابط عمومی تحریرالشام

با نگاه و ارزیابی رسانه‌های غربی می‌توان دریافت گرچه کمپین ری‌برندینگ جولانی در هفته‌های اخیر پرکارترین روزهای خود را گذرانده است و رسانه‌های جریان اصلی همگی به خط شده‌اند تا با جولانی مصاحبه بگیرند اما درواقع این کمپین از ۳ سال پیش شروع به کار کرده است. جولانی سال ۲۰۲۱ در مصاحبه‌ای با برنامه «فرانت‌لاین» شبکه «بی‌بی‌اس» آمریکا با پیراهنی سنتی به سبک غربی ظاهر شد و طبق‌بندی خود به‌عنوان «تروویست» را ناعادلانه خواند. او توضیح داد چگونه گروهش از شش نفری که از عراق همراه او بودند در عرض یک سال به ۵ هزار نفر گسترش یافت! اما مدعی شد گروه او هرگز «تهدیدی برای غرب» نبوده است. بسیاری از کارشناسان معتقدند، این مصاحبه شبکه بی‌بی‌اس با جولانی شروع سرمایه‌گذاری پنتاگون روی این چهره و آغاز طرح ری‌برندینگ او بوده است.

۱ یک کمپین برندینگ عالی غربی!

بسج تمام رسانه‌های غربی برای روتوش چهره جولانی در هفته‌های اخیر به اوج خود رسید. علاوه بر انبوه گزارش‌ها و یادداشت‌ها درباره جولانی در این رسانه‌ها، رسانه‌های جریان اصلی غربی از جولانی ده‌ها مصاحبه تصویری و مکتوب ثبت کردند. بی‌بی‌سی به خوانندگان خود اطمینان داد الجولانی که اکنون با نام واقعی‌اش به‌طور عمومی احمد الشیخ نامیده می‌شود - که نام واقعی‌اش است - «خود را بازسازی کرده است». درحالی که تلگراف اذعان کرد معاون سابق ابوبکر بغدادی، رهبر داعش، اکنون «دوستدار نوع» است.

۶ دسامبر (۱۶آذر) وقتی تحریرالشام «حمه» را تسخیر کرد و در راه حمص بود، جولانی رویبوری چمانه کردمش، خبرنگار CNN، برای یک مصاحبه اختصاصی نشست تا از گذشته‌اش بگوید. در آن روزها، هنوز دمشق تسخیر نشده بود و مردم نگران از تکفیری-سلفی‌ها بودند. سی‌ان‌ان دقیقاً در این لحظه به میدان آمد تا برای کمک به گروه‌های مسلح، به مخاطبانش بگوید «جولانی می‌گوید در طول سال‌ها دوره‌هایی از تحول را پشت سر گذاشته است.» او به کرده اطمینان داد «هیچ‌کس حق ندارد علوی‌ها، مسیحیان و دروزی‌ها را در سوریه نابود کند.» اما چرا جولانی این‌قدر مشتاق بود که به مردم آمریکا بگوید قصدی برای انهدام اقلیت‌های مذهبی سوریه ندارد؟ این سؤال زمانی برجسته‌تر می‌شود که کشتار ۱۹۰ علوی در لاذقیه در ۴ اوت ۲۰۱۳ و اسیر شدن صدها نفر دیگر توسط او به یاد آورده شود. در آن زمان، شبه‌نظامیان تحریرالشام (که آن زمان جبهه النصره نامیده می‌شد)، داعش و ارتش آزاد سوریه (FSA) به ۱۰ روستا حمله کرده و غیرنظامیان را به شیوه‌هایی که توسط سازمان دیده‌بان حقوق بشر مستند شده بود، قتل‌عام کردند: «شلیک گلوله، ضرب‌وشتم، بریدن سر و اجساد سوخته.» براساس گزارش، برخی از جسد‌ها در وضعیتی پیدا شدند که «کاملاً سوخته» بودند و برخی دیگر «پاهایشان بسته بود.»

۲ سیل محتوای عربی در رئای یک ناپهروان

در میان رسانه‌ها، شبکه الجزیره بالاترین نقش در معرفی جولانی را بر عهده گرفت. جولانی اولین مصاحبه رسانه‌ای خود را در سال ۲۰۱۳ با شبکه الجزیره انجام داد. در آن گفت‌وگو، جولانی صورتش را با شال پوشانده و پشت به دوربین سخن گفت. او در گفت‌وگو با الجزیره، خواستار «اداره سوریه بر اساس شریعت اسلامی» شد. ۳ سال بعد، در سال ۲۰۱۶، او با عبای سنتی در مکانی نامعلوم ظاهر شد و اعلام کرد ارتباط خود را با القاعده قطع کرده است. ویدئوی این خبر، در بسیاری از شبکه‌های عربی از جمله الجزیره پخش شد.

رسانه‌های عربی از جمله شبکه تی‌آرتی عربی و الجزیره از ابتدای حمله هیئت تحریر الشام به حلب، تمرکز اصلی اتاق خیر خود را روی

پوشش موقوع در سوریه گذاشتند؛ تمرکزی که بر پوشش ۲۴ ساعته اخبار سوریه محدود نمی‌شد. در کنار پوشش ۲۴ ساعته اخبار، ده‌ها یادداشت مقاله درباره هیئت تحریرالشام و شخصیت جولانی توسط تحلیلگران و استادان دانشگاه نگاشته شد. از مهم‌ترین این یادداشت‌ها مقاله‌ای بلند به نام «سفری در منطق جولانی- آیا او به یک دولتمد تبدیل شده؟» بود که به قلم احمد مولانا و عبدالوهاب المرسی، تحلیلگرانی با گرایش سلفی، نگاشته شد. مقاله‌ای که به سرعت در جهان عرب منتشر شد و ادعا می‌کرد روی آن تروویست سابق که با چهره پوشیده با این شبکه مصاحبه کرده است، می‌توان به عنوان یک دولت‌مد حساب کرد. با سقوط دمشق تلویزیون العربی (متعلق به دولت قطر) و الجزیره از اولین رسانه‌هایی بودند که خبرنگاران‌شان را پس از ۱۳ سال به سوریه اعزام کردند؛ اعزامی که با دیدار خبرنگاران این شبکه‌ها با الجولانی و تولید تعدادی پرتژه و سلفی و عکس رسمی همراه بود.

از دیگر نمونه‌های تلاش برای ریربند جولانی را می‌توان در تلاش‌های آکادمیک از جمله حضور آکادمیسن‌های معروف جهان عرب در برنامه‌های میزگرد تلویزیونی مشاهده کرد. میزگردها و گفت‌وگوهای اختصاصی درباره تغییر ماهیت هیئت تحریرالشام و پرتنگ کردن براندازی اسد به جای پاسخ به سوالات موجود درباره آینده مبهم سوریه. این میزگردهای تخصصی تلویزیونی در کنار ده‌ها جزوه و یادداشت و سمینار دانشگاهی در هفته‌های اخیر، سیلی از محتوا در سفیدشویی جولانی تولید کرده است. این محتواها قرار است به مخاطب عرب ثابت کند که جولانی دیگر آن تروویست خطرناک برای منطقه نیست و حالا شما با یک شخصیت دیپلماتیک و سیاسی مواجهید.

➡ سنگ تمام آمریکا

برای اطمینان از اینکه جولانی بخشی از طراحی پنتاگون برای این منطقه است، باید به تاریخ رشد تروویسم پس از اشغال آمریکا در عراق توجه کرد. ظهور جولانی سال‌ها پیش به «آزادی بزرگ زندانیان ۲۰۰۹» معروف است. تضمین شده بود. در آن سال، ارتش ایالات متحده ۵۷۰۰ زندانی امنیتی را از زندان بوکا در عراق آزاد کرد. در میان آن زندانی‌ها، دو نفر بیش از بقیه مشهور شدند: «ابوبکر البغدادی و محمد جولانی» یکی رهبر داعش شد و دیگری رهبر تحریرالشام. «کریگ وایت‌ساید» از کالج نیروی دریایی ایالات متحده، زندان بوکارا «دانشگاه جهادی آمریکا» توصیف کرده و بر نقش این آزادی‌ها در احیای دولت اسلامی عراق تأکید کرده است. وایت‌ساید نوشت:

«ایالات متحده اغلب به‌ناحق به‌خاطر بسیاری از چیزهای نادرست در این دنیا مقصر شناخته می‌شود، اما احیای داعش و پرورش آن در زندان بوکا چیزی است که آمریکایی‌ها واقعاً مالک آن هستند.... دولت عراق دشمنان زیادی دارد، و ایالات متحده بسیاری از آن‌ها را در سال ۲۰۰۹ به خیابان‌ها فرستاد. چرا؟» به این دلیل ساده که این افراد به سوریه فرستاده شوند تا بخشی از جنگ مخفی ایالات متحده برای سرنگونی بشار اسد شوند.

اگر به سال‌های اخیر نگاه کنیم، «تحول» جولانی بیشتر به مزیت او برای غرب مربوط می‌شود تا توبه کردن و تجدیدنظر در عقاید. با اینکه تا همین چند روز پیش جایزه ۱۰ میلیون دلاری آمریکا برای سر جولانی پا برجا بود، «جیمز جفری»، فرستاده ویژه پیشین آمریکا در سوریه، این گروه را به‌عنوان یک «دارایی استراتژیک» برای عملیات‌های ایالات متحده در سوریه توصیف کرد. جفری در مارس ۲۰۲۱ در مصاحبه‌ای با PBS اذعان کرد که هیئت تحریرالشام جولانی «کمترین گزینه بد» از میان گزینه‌های مختلف در ادلب است و ادلب یکی از مهم‌ترین مناطق سوریه است که خود سوریه یکی از مهم‌ترین مناطق در حال حاضر در خاورمیانه است.

➡ چگونه جولانی به قدرت رسید؟

در سال ۲۰۱۵، جبهه النصره به رهبری جولانی با پرچم «جیش الفتح» (ارتش فتح)، انتقالی که شامل بمب‌گذاران انتحاری النصره و مبارزان ارتش آزاد سوریه (FSA) بود، مبارزه مسلحانه را آغاز کرد. عملیات این گروه که با موشک‌های او توسط CIA مجهز شده بود، توسط فارن پالیسی ستوده شد. فارن پالیسی هم‌افزایی جهادی‌ها و سلاح‌های غربی را عامل پیشروی‌های جبهه‌النصره دانست. اما این کمک‌ها تنها محدود به سلاح‌ها نبود؛ روزنامه فایننشال تایمز گزارش داد که در واکنش، وزرای امور خارجه اتحادیه اروپا «تحریم نفتی علیه سوریه را لغو کردند تا به شورشیان اجازه‌دهند نفت خام را برای تأمین مالی عملیات‌هایشان به فروش برسانند.»

در حالی که ارتش آزاد سوریه ادعا می‌کرد کنترل میداین نفتی را در دست دارد، فعالان به صراحت اذعان می‌کردند که جبهه النصره بهره‌بردار واقعی بود و بشکه‌ها را به ترکیه برای تصفیه یا صادرات به اروپا حمل می‌کرد. این توافق میلیون‌ها دلار نصیب النصره کرد تا اینکه داعش یک سال بعد میداین را تصرف کرد.

«جاشوا لندی»، کارشناس سوریه، اهمیت کنترل میداین نفتی را این‌گونه

جولانی از آغاز سقوط دمشق تاکنون با چه مقاماتی دیدار داشته است؟		
تاریخ	مقام/ هیئت	جزئیات
۲۶ آذر ۱۴۰۳	دیدار با هیئت بلند پایه انگلیسی	گفت‌وگو درباره آینده سوریه، انتقال قدرت و تقاضای رفع تحریم‌ها
۲۶ آذر ۱۴۰۳	گی‌ری پدرسون، فرستاده ویژه سازمان ملل در امور سوریه	تقاضای به‌سمیت شناخته شدن هرچه سریع‌تر دولت جدید در سازمان ملل
۲۷ آذر ۱۴۰۳	دیدار با هیئت ۴ نفره دیپلماتیک از فرانسه	تقاضای کمک‌های بشردوستانه برای بازسازی سوریه و تقاضای رفع تحریم‌ها
۲۷ آذر ۱۴۰۳	یاسین آکتای، مشاور سابق رئیس‌جمهور ترکیه	رساندن پیام اردوغان به جولانی
۲۸ آذر ۱۴۰۳	دیدار با هیئتی از وزارت خارجه آلمان	–
۲۹ آذر ۱۴۰۳	باربارا لیف، مقام ارشد وزارت امور خارجه آمریکا در امور خاورمیانه	اولین دیدار رسمی حضوری بین مقامات آمریکایی و هیئت تحریرالشام. توافق برای جلوگیری از تهدیدات تروویستی. آمریکا جایزه ۱۰ میلیون دلاری برای بازداشت الجولانی را لغو کرد
۲ دی ۱۴۰۳	هاکان فیدان، وزیر امور خارجه ترکیه	بحث درباره مدیریت اردوگاه‌های بازداشت‌شدگان داعش و تأکید بر بازسازی سوریه. تأکید بر اهمیت تعامل جامعه بین‌المللی با رهبری جدید سوریه
دی ۱۴۰۳	هیئت دیپلماتیک عربستان سعودی به ریاست مشاور دیوان سلطنتی عربستان	دیدار در کاخ الشعب دمشق. بحث درباره بازگشایی سفارت عربستان در دمشق و حمایت ریاض از دولت آینده سوریه
۲ دی ۱۴۰۳	دیدار با ولید جنبلاط، دیپلمات لبنانی و رهبر دروزی‌های این کشور	گفت‌وگو درباره آینده روابط سوریه و لبنان
۳ دی ۱۴۰۳	ایمن الصفدی، وزیر امور خارجه اردن	ابزار تمایل اردن برای کمک به بازسازی سوریه. بالاترین سطح تماس بین یک کشور عربی و دولت جدید سوریه
۳ دی ۱۴۰۳	محمد الخلیفی، وزیر مشاور دولت قطر در امور خارجه	ورود با اولین پرواز خطوط هوایی قطر به دمشق پس از سقوط اسد. نشان‌دهنده قصد قطر برای تعامل با رهبری جدید سوریه

توضیح داد: «کسی که بر نفت، آب و کشاورزی تسلط پیدا کند، می‌تواند سوریه سنی را در دست خود بگیرد» و نتیجه منطقی از این وضعیت این است که «اروپا در حال تأمین مالی القاعده است.» پشت‌پرده، قدرت‌های غربی و منطقه‌ای به صعود ورشد جولانی کمک کردند. حملات هوایی اسرائیل از جبهه النصره در هنگام درگیری با نیروهای سوریه حمایت کرد، در حالی که «گادی آیزنکوت»، رئیس ستاد ارتش اسرائیل، به تأمین «سلاح‌های سبک» برای گروه‌های شورشی اعتراف کرد. این عملاً همان چیزی بود که ارتش سوریه (SAA) سال‌ها به آن اشاره می‌کرد.

گزارش‌های آرشیوی در وال استریت ژورنال نشان داد که اسرائیل برای سال‌ها به «تروویست‌ها» در جنوب سوریه کمک‌های بشردوستانه و پزشکی می‌فرستاد و حتی جنگجو یان النصره را به اسرائیل برای درمان منتقل می‌کرد. در مصاحبه‌ای با The American Conservative در روستای مرزی بیت جن، گروه‌های مسلح فاش کردند که اسرائیل برای مدت یک سال قبل از اخراج نیروهای تحریرالشام از این منطقه و فرار آن‌ها به ادلب، به آن‌ها ماهیانه ۲۰۰ هزار دلار در ماه حقوق پرداخت کرده است.

در همین حال، ایالات متحده مشغول نظارت بر یک «سیلاب سلاح» برای گروه‌های تکفیری- سلفی در سوریه بود، همان‌طور که نیویورک تایمز توصیف کرده بود. اگرچه این سلاح‌ها به‌طور عمومی برای ارتش آزاد سوریه اختصاص داده شده بود، اما این سلاح‌ها اغلب به دست النصره می‌افتاد.

سال‌ها بعد، «برت مک‌گورک» از مقامات ارشد امنیت ملی آمریکا، ادلب را «بزرگ‌ترین پناهگاه امن القاعده از زمان ۱۱ سپتامبر» توصیف کرد. اما نقش حیاتی سلاح‌ها و کمک‌های استراتژیک ایالات متحده در این نتیجه، به‌طور عجیبی ذکر نشد. از آزادی فله‌ای از زندان بوکا در عراق تا تجهیز و حمایت آمریکا از قدرت گرفتن هیئت تحریرالشام در ادلب تا تسخیر دمشق، ایالات متحده، جولانی را سکانس به سکانس جلو برده است؛ روزی در هیئت یک سلفیست کم‌خاطر و قابل مهار، روزی در شمایل چریک آزادی‌خواه و حالا در شمایل یک دولت‌مد.

➡ نقد کردن چک آزادی

سؤالی که در مورد ابومحمد الجولانی مطرح است - انگیزه‌ها، ایدئولوژی‌ها و تحولات او - در نهایت از اهمیت کمتری برخوردار است نسبت به آنچه که او نمایانگی می‌کند. در طول دو دهه گذشته، یک حقیقت ثابت باقی مانده است؛ جولانی ابزاری در استراتژی ایالات متحده و اسرائیل است. از روزهای اولیه‌اش در عراق تا ظهور او به‌عنوان رهبر جبهه النصره و بعدها هیئت تحریرالشام، جولانی نقش محوری در پیشبرد منافع ژئوپلیتیکی حامیانش ایفا کرده است. چه او به‌عنوان تروویست شناخته شود و چه به‌عنوان «میانه‌رویی با کت و شلوار که آب توبه ناتو را روی سرش ریخته‌اند»، اقداماتش همواره به‌عنوان ابزاری برای بی‌ثبات کردن سوریه و منطقه وسیع‌تر غرب آسیا عمل کرده است. «بازسازی» جولانی چیزی جز یک لایه ظاهری نیست که واقعبیت باقی مانده از نقش او را مخفی کند؛ «یک دارایی استراتژیک در بازی‌ای که در آن ایدئولوژی کمترین اهمیت را دارد و قدرت حرف اول را می‌زند.»

جولانی همچنان به مصاحبه‌هایش ادامه می‌دهد. پشت تریبون در کنار وزرای خارجه ترکیه و اردن در یک قاب ظاهر می‌شود؛ از هیئت فطری و اروپایی استقبال می‌کند و در تمام دیدارها و مصاحبه‌هایش پیش و پس از گرفتن قدرت در دمشق با غرب و منافعش بیعت می‌کند. او در مصاحبه‌هایش اعلام می‌کند که نمی‌خواهد «جزنی از محور مقاومت علیه اسرائیل» باشد و قرار نیست «منافع رژیم تل‌آویو» از سوی حکومت جولانی و تحریرالشام «مورد تهدید» قرار بگیرد. این مواضع در حالی اتخاذ شده که رژیم‌صهیونیستی در هفته اول پس از سقوط دمشق تمام زیرساخت‌های دفاعی این کشور را نابود کرده است و با تثبیت اشغالگری‌اش در بلندی‌های جولان به سمت قیطره و درعا پیشروی کرده است.

با این حال جولانی که حالا با نام حقیقی‌اش -احمد الشرع- معرفی می‌شود؛ خواستار برداشتن تحریم‌های آمریکا در ازای مصالحه با «جهان» و روابط خوب و دوستانه با کشورهای غربی است. به نظر می‌رسد در این مرحله ایالات متحده توانسته است یک ژلنسکی جدید را با همکاری ترکیه در سوریه تثبیت کند. معلوم نیست فصل نمایش «جولانی در دمشق» تا کجا طول بکشد و جولانی در آینده قرار است با چه هیبت و شمایی ظاهر شود.